

**הטיפול בגן הנוי
הציבורי והמקצועי
בשמיטה**

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

פרק ג – טיפול בעצים ושיחים

השקיה, דישון, טיפול בעשביה וגיזום

א. השקיה:

השקיה לצורך קיום הצמחים – מותרת ועדיף לעשותה באמצעות מחשב השקיה. ומן הראוי להמנע מהשקיה בכמות המיועדת לתוספת צימוח⁷, כפי שיבואר לקמן:

1. צמחים רב שנתיים בעלי עלים שאינם גלדניים או בשרניים (כגון: דורנטה, לנטגה) – ניתן להשקות כשמופיעים סימני כמישה ("כמישה חולפת" בשעות החום אינה מהווה בהכרח סימן לחוסר מים).

7. עי' "שבת הארץ" (פ"א ה"ח אות ג) שם מובאות שלש דעות:

יש אומרים שאין הגבלת כמות בהשקיה בבית השלחן: תלמיד ר"י מפרי"ש (מו"ק ו ע"ב ד"ה אבל), בצאת השנה (עמ' מו סי' ב), הגר"נ קרליץ שליט"א ("הליכות שדה" 47 עמ' 9). וכך הורה הגר"ש ישראלי

יש אומרים שלא התירו להשקות אלא בכמות המינימאלית ההכרחית: רש"ס (שביעית פ"ב מ"י ד"ה בעפר) ומלא"ש (ד"ה מרביצין) בשם הרמב"ש, שנת השבע (סי' ח סעי' ג) עפ"י דברי החזו"א (סי' טז ס"ק א, ז, סי' כא ס"ק יז), שמיטה כהלכתה (פרק א סעי' ח). ועי' כרם ציון (פרק ט, גידולי ציון ס"ק א).

יש אומרים שאין הגבלת כמות, אלא שיש להגדיל את מרווחי ההשקיה כך שהצמחים יושקו רק בשעה שההשקיה חיונית לקיומם המייד: הלכות שביעית (סי' א, כסא דוד ס"ק עב), שו"ת משנת יוסף (ח"א סי' א).

2. צמחים גלדניים או בשרניים (כגון פיטוספורום, ערער) מותר להשקות עפ"י הצורך לקיום הצמחים ואין להמתין עד שיופיעו סימני התיבשות של העלים כיון שאז כבר נגרם נזק ניכר וממשי לצמח.
3. בשיחים ועצים מבוגרים, בקרקעות בינוניות וכבדות ניתן להקטין את כמות המים גם בקיץ. בקרקעות חוליות יש צורך להשקות לפני שמופיעים סימני התיבשות כדי למנוע נזק ממשי לצמחים.
4. מומלץ להשקות במשך כל השנה בהתאם לטבלאות ההשקיה המתאימות לכל אזור בארץ על מנת למנוע בזבוז מים והשקייה מיותרת (נספח 1 בסוף החוברת).
5. השקיית ורדים שמטרתה יצית הכוונת מועד הפריחה – אסורה.

ב. דישון:

1. בקרקעות כבדות ובינוניות ניתן לדשן לפני השמיטה את כל כמות הזרחן, האשלגן ובמקרים רבים גם החנקן הדרוש לצמחים לפני השמיטה. (עייין פרק ב). במקרים שניכרים סימני מחסור (עקב שטיפה לאחר גשמים מרובים וכדו') יש לבצע בדיקות קרקע במעבדה ולדשן בכמות המינימלית ההכרחית בהתאם לתוצאות הבדיקות.
2. בקרקעות חוליות בהן נשטף חלק ניכר מהדשנים יש לדשן עפ"י בדיקות קרקע במעבדה. בכל מקרה, סביר להניח שבמשך המחצית הראשונה של שנת השמיטה, לא יהיה צורך כלל בדישון. במידה ובכל זאת דרוש דישון – עדיף לדשן

באמצעות מערכת ההשקיה (בתנאי שמותקן מזיחה). ולא בפיזור ידני.

ג. טיפול בעשביה:

1. ניכוש עשביה (עקירת העשבים עם השורש) בכל שטח הגינה – אסור.
2. עשביה המהוה מסתור למזיקים (כגון נחשים ועקרבים) או שעלולה להיות גורם לשריפות בקרבת מבנים – יש לטפל בה עפ"י סדר העדיפויות כדלקמן:
 - א. ריסוס במונעי הצצת עשבים.
 - ב. כיסוי בפלסטיק שחור למניעת אור מהעשבים, או חיפוי בחומרים אנאורגניים (כגון חצץ, טוף וכדו').
 - ג. ריסוס בקוטלי-מגע.
 - ד. כיסוח העשביה מעל פני הקרקע ע"י חרמש מוטורי וכדו'.
 - ה. במידה ומדובר בשטח גדול ויש צורך להשתמש בדיסק יש להשתמש בדיסק סגור (סכינים מקבילים), כך שלא תהיה פליחה של הקרקע.
3. הטיפול בעשביה בקרבת צמחי הגן:

עשבים הסמוכים לצמחי הגן וגורמים (או שעתידים לגרום) לדיכויים (כגון: תחרות על אור וכדו') – מותר להשמדם עפ"י סדר העדיפויות כדלהלן:

 - א. ריסוס במונעי הצצת עשבים (כגון גול, רונסטאר, סימזין ועוד).
 - ב. ריסוס בקוטלי-מגע (בררניים מתאימים או כלליים תוך שימוש במגן סביב פומית הריסוס למניעת נזק).

- ג. כיסוח העשביה (בעזרת חרמש מוטורי וכדו') מעל פני הקרקע.
- ד. עקירת העשבים בעזרת מעשב-סכין (חדירה מועטת לתוך הקרקע).
- ה. עקירת העשבים בידים עם השורש.
4. עשבים בשטח ערוגות הפרחים ובשאר שטחי הגן, שאינם מהווים תחרות לצמחי הגן אלא פגם אסתטי — מותר לכסח מעל פני הקרקע. (אפשרויות איג בסעיף הקודם).

ד. גיזום עצים:

1. גיזום עצים יכול וצריך להתבצע בשנה השישית, לפני השמיטה (עיין פרק ב).
2. גיזום שמטרתו עיצוב עצים צעירים — מותר רק כאשר ללא הגיזום ייגרם לעץ נזק ארוך טווח. הגדרת הנזק היא: כאשר העץ ימות או ייפגע למשך מספר שנים⁸. רצוי לבצע את הגיזום, גם כאשר הוא הכרחי — בשינוי (שבירה ביד וכדו') או באמצעות "מחיקת עיניים".
3. גיזום סניטרי מותר כשמטרתו סילוק ענף נגוע במחלה, העלול לסכן בעתיד את קיום העץ.
4. בעץ המורכב על גבי כנה וישנן פריצות של ענפים (סורים) מהכנה — מותר לסלק את הסורים אם יש חשש ל"השתלטות" של הכנה על הרכב שתגרום להתנוונות של הרכב.

8. עי' הע' 2. עץ שלא ימלא את יעודו בשמינית או שיקוצר אורך חייו זה נזק ארוך טווח.

5. גיזום עצים שמטרתו לשמור על צורה קיימת (כגון כדור, שער וכדו') – מותר?⁹
6. גיזום עצים לצורך סכך לסוכות – מותר?⁹ אך יש לבצע את הגיזום כך שלא יגרום לצימוח. יש לגזום באופן כזה שיהיה ניכר שאין כוונה להועיל לצמח כגון ע"י השארת זיזים (גיזום לא חלק).
7. ענפים המהווים מכשול בצידי מדרכות וכדו' או שקרובים לחוטי חשמל – מותר לגזום אותם. אך יש לעשות זאת באופן שיהיה ניכר, שהוא לצורך זה ולא לתועלת האילן וצמיחתו?⁹
8. דילול שיחים ועצים – אסור. בד"כ ניתן לבצע לפני השמיטה.
9. מריחת משחה (שחורה) על מקום הגיזום – מותר, כיון שהדבר נעשה למניעת נזק (מניעת חדירת מחלות דרך החתך).
10. גיזום עצי פרי הגורם לצימוח של ענפים או פירות – אסור.
11. גיזום עצי פרי שמטרתו מניעת נזק כגון: הסרת ענפים נגועים במחלה או ענפים שבורים – מותר.

ה. גיזום שיחים:

- גם גיזום שיחים יכול להתבצע במלואו לפני השמיטה ובד"כ לא יגרם נזק לשיחים אם הם לא יגזמו במשך שנה אחת.
1. גיזום גדר חיה בוגרת ומלאה שמטרת גיזומה הוא לשמור על נוי צורתה הקיים, ללא כל כוונה לגרום להצמחה – מותר.

⁹ ע"י לעיל הערה 3.

2. גיזום גדר חיה צעירה שעדיין איננה מלאה והגיזום גורם בהכרח לצמיחה רצויה – אסור. כאשר חלק מהשיחים הגיעו לגודלם הסופי וחלקם עדיין לא – יהיה מותר לגזום רק את השיחים שבהם הגיזום נועד לשמור על הצורה בלבד.
3. ריסוס גדר חיה בחמרים מעכבי צמיחה (כגון קולטאר) – מותר. במקרה שהריסוס גורם לתוספת פריחה – אסור.
4. גיזום או שריפת הדסים הנעשה להצמחת בדים משולשים – אסור. (ניתן לעתים לגזום הדסים לצורך מצוותם לפני ראש השנה ולגזום את השיחים מיד).

1. דילול פירות:

1. כל פעולה שמטרתה השבחת העץ או הפרי – אסורה. לכן אסור לדלל פרחים או פירות כשהמטרה היא קבלת פרי גדול יותר.
2. אם הדילול נעשה למניעת שבירת ענפים עקב עומס פרי רב צפוי – מותר לדלל פרחים. הדילול יעשה רק במקומות בהם ללא דילול הפרחים עלול להגרם נזק ארוך טווח לעץ עצמו.
- לאחר חנטת הפירות יש להימנע מדלל משום שיש בכך הפסד של פירות הקדושים בקדושת שביעית. (יש מקרים שבהם מותר לדלל גם זמן קצר לאחר החנטה, ובמקרה זה יש לשאול שאלת חכם).
3. עץ ערלה – יש לתלות עליו שלט המזהיר מאכילת פירותיו. אם

יש חשש לניוון העץ עקב עומס פרי – מותר להסיר פרחים או פירות¹⁰.

ז. פעולות נוספות:

1. עטיפת עצים צעירים או גזעים למניעת נזקי קור או פרישת רשת (חופה) להגנה מפני קרה – מותר.
2. תמיכת עצים צעירים וקשירתם יש לבצע לפני השמיטה. במידה ועלול להגרם נזק לעץ בעתיד ללא התמיכה – מותר לבצע גם בשמיטה.
3. טיפולים "אורטופדיים" בעצים, כגון מילוי פצעים למניעת נזק – מותר.
וכן תמיכת עצים בוגרים למניעת סיכון ושבר – מותרת.

10. הגר"ש ישראלי הורה שהורדת הפרי אסורה מהתורה משום "בצירה לעבודת האילן". עי' "שבת הארץ" (פ"ד הכ"ב אות ה'ו), בצאת השנה (עמ' נג סעי' א).

פרק ד' – הטיפול בדשא בשמיטה

א. שתילת מדשאות

1. יש להקדים את שתילת הדשאים לתחילת הקיץ בששית ולהשתדל לסיים את שתילת המדשאות עד תחילת חודש תמוז. זאת מפני שבזני הדשא הנפוצים (כגון קיקיו, פספלוך נדני, סנטה אנה אל-טורו, סופר אל-טורו, דרבן) – מגביר הכיסוח את הצימוח האופקי של שלוחות הדשא. ובמקרה של שתילה סמוך לראש השנה – יגרמו הכיסוחים שיעשו בשמיטה בהכרח להגברת הצימוח שיביא לכיסוי מלא של השטח.
2. במידה ונשתל דשא במשך חודש תמוז – מומלץ לדשן אותו בדישון חנקני ברמה גבוהה וכן להשקותו ולכסחו בתדירות גבוהה (ההשקיה תהיה בהתאם לסוג הקרקע) על מנת שיספיק לכסות את השטח עד לפני תחילת השמיטה.
3. מומלץ לשתול מרבדי דשא עד כחודש לפני ראש השנה.

ב. השקיית הדשא:

השקיית הדשא מותרת אולם עדיף להשקות באמצעות מחשב השקייה. ומן הראוי להמנע מלהשקות בכמות המיועדת להוספת צימוח¹¹, כפי שיבואר לקמן:

11. עיי' לעיל הערה 7.

1. בקרקעות כבדות ובינוניות ובזנים עמידים (כגון קיקיוו, סנטה אנה, פספלון נדני) – יש להשקות לאחר הופעת סימני צמא ממשיים, כגון: התקפלות העלה וסימני צמא נוספים המופיעים בשעות אחה"צ המאוחרות והמעידים על מחסור במים. סימני צמאון בשעות החום הינם בד"כ "כמישה חולפת" שאינה מעידה בהכרח על חוסר מים בקרקע. כמות המים להשקייה תחושב לפי הטבלאות המקובלות בהתאם לאזורי הארץ השונים. (נספח מס' 1.) מרווחי ההשקייה יקבעו בהתאם לסוג הקרקע. ככל שהקרקע כבדה יותר ואוצרת בתוכה יותר מים זמינים לצמח, מרווח ההשקייה יהיה גדול יותר. ככל שהדשא גבוה יותר אידוי המים רב יותר והצורך בהשקייה גובר, ככל שמקפידים על כיסוח מסודר צריכת המים, יחסית, קטנה יותר.
2. בקרקעות חוליות יש להשקות בהתאם לטבלאות ולנוהגים המקובלים, כיון שבמקרים אלו גם באיחור מועט בהשקייה (אפילו יום אחד) ייגרם לדשא נזק קשה לתיקון. בזנים רגישים (כגון בופלו ודרבן) שבהם איחור בהשקייה גורם לנזק קשה (ובפרט בזנים שאין להם קנה שורש המאפשר התחדשות) – יש להשקות במועד הרגיל ובכמות המומלצת.
3. יש לזכור כי דשא בריא אשר מקבל הזנה מסודרת ועבר טיפולים מסודרים לפני השמיטה (כגון חיפוי, דילול ואיזורור בקרקעות כבדות) – יהיה עמיד יותר ופגיע פחות גם בהשקייה מצומצמת (הפחתת כמות המים מעט מהכמות הרגילה).

4. יש להקפיד על הצבה מדויקת של מערכת ההמטרה כדי שפיזור המים יהיה אופטימלי. זאת כדי שלא יהיה צורך להשקות מדשאה גדולה בעודף מים ובתדירות גבוהה עקב קרחות הנובעות מהתייבשות, שגודלן הינו אחוז קטן מאוד מהשטח הכולל. (הדבר אמור, כמובן, גם בשאר השנים, אך דורש יתר הקפדה בשמיטה).

ג. דישון הדשא

1. יש לדשן את כל המדשאות באופן מסודר עפ"י בדיקות קרקע במשך הסתיו שלפני השמיטה.
2. במידה ויש צורך לדשן (בעיקר חנקן ואשלגן) בשמיטה — יש לערוך תחילה בדיקות קרקע מסודרות על מנת לוודא שאכן חסר דישון, ואז יש להוסיף דשן בהתאם להנחיות המקצועיות עד לרמה המינימלית החיונית להחזקת הדשא במצבו הרגיל מבלי לגרום לתוספת הצמחה.
3. במקרים רבים בהם צבע הדשא אינו ירוק, הדבר נובע ממחסור בחומרי הזנח. במקרים אלו השקייה מרובה אינה משפרת את המצב. ולעיתים נובע הצבע הירוד כתוצאה ממחסור במים ואז אין כל צורך להוסיף דשנים. כאמור, יש לבדוק באופן מקצועי מהו הגורם למצבו הירוד של הדשא ולפעול בהתאם.
4. בקרקעות חוליות וקלות — צפוי מחסור בחנקן ובאשלגן באביב של השמיטה עקב שטיפת חומרי ההזנה בחורף ואז יש צורך לדשן בחנקן (ולעיתים גם באשלגן). מומלץ לדשן במקרי מחסור, עפ"י בדיקת קרקע, בדשן איטי-שיחורור שמשך התפרקותו כ-6 חודשים. (ויש אוסרים לדשן דשא).

5. במקרים שבהם יש צורך לדשן עדיף לדשן דרך מערכת ההשקייה ולא בפיזור ידני. (בתנאי שמותקן מז"ח).

ד. כיסוח הדשא:

1. מדשאה מכוסה אשר מטרת הכיסוח שלה הוא לשמור על גובה רצוי ולא לגרום לכל צימוח נוסף – יש לכסח במועד הרגיל בהתאם לגובה הכיסוח המומלץ לכל זן לשמירת המראה הנאה¹².

2. בדשא צעיר שכיסוחו גורם בהכרח לצימוח אופקי של השלוחות ולהתפשטותו – מותר לכסח רק אם ללא הכיסוח יגרם לדשא נזק ארוך טווח. בכל מקרה יש לבצע כיסוח גבוה¹³.

ה. טיפולים נוספים במדשאה

1. טיפול בקצוות (קנטים) לשמירת צורתו של הדשא – מותר¹⁴. אך רצוי לבצע בריסוס.

12. ע"י הע' 3. כיסוח מוקדם אינו מיועד להצמחת הדשא. להיפך הגנן מעוניין להשאיר את הדשא באותו מצב כדי שלא יצטרך לכסח שוב. כיסוח בשלב זה נחתכים בעיקר עלים. אמנם בכיסוח נחתכים גם מעט גבעולים והדבר גורם ליצירת התפרצויות של גבעולים חדשים, אך הגנן אינו זקוק ואינו מעוניין בצימוח זה.

לעומת זאת כיסוח מאוחר עלול לגרום ל"מכת שמש" והדשא יצמח אח"כ באופן נמרץ, לאחר שיתאושש מה"מכה" שהכיסוח החריף גרם לו. בכיסוח זה נחתכים בעיקר גבעולים ובכך נוצר גרוי לפריצת הצימוח החדש. בספר השמיטה (עמ' יט סעי' ד) נאמר מתוך כך שבמצב זה כיסוח הדשא אסור מהתורה.

13. כיסוח גבוה לצמצום הנזק יוצר פחות גרוי לצמיחה חדשה.

14. ע"י לעיל הערה 3.

2. יישור השטח, מילוי שקעים בחול, איזורור, שיזרוע, שיקום ודילול – אסור לבצע בשמיטה. יש לבצע פעולות אלו לפני השמיטה.
3. הכנת שטח לשתילת דשא לאחר השמיטה – אין לבצע בשמיטה כלל.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

פרק ה' – הטיפול בוורדים בשביעית

א. השקיה ודישון:

1. הוורדים הם שיחים הרגישים למחסור במים. יש להשקות בהתאם לצורך ולא להמתין עד להופעת סימני יובש (כיון שבשלב זה כבר נגרם נזק לצמח).
2. אין לדשן ורדים בשנת השמיטה מאחר ועיקר הדישון מטרתו שיפור פריחה.

ב. גיזום:

1. גיזום לעיצוב חייב להתבצע לפני השמיטה. גם את שאר הגיזומים אין לבצע בשמיטה והם יכולים להידחות לשנה השמינית.
2. במקרה שפורצים סורים מהכנה אשר עלולים לנון את הצמח ולגרום לנזק משמעותי – מותר להסיר אותם ע"י מחיקת עיניים.
3. גיזום שמטרתו להרחיק ענפים נגועים במחלה – מותר.

ג. קטיף:

1. קטיף שמטרתו יצירת גל פריחה נוסף – אסור.
2. הסרת הפירות והפרחים היבשים (לאחר הפריחה) – אסורה. מאחר והדבר מביא לגל פריחה חדש.

3. קטיף הפרחים לנוי — מותר¹⁵. אך יש לעשותו בשינוי (לא לחתוך בגובה הרגיל באותו הזן).
4. ורדים בעלי ריח — יש לנהוג בהם קדושת שביעית¹⁶.

15. עי' לעיל הערה 3.

16. עפ"י רמב"ם (פ"ז הי"ט); "שבת הארץ" (שם אות ג"ד).

פרק ו' – הטיפול במיכלים – עציצים ואדניות

א. הקדמה:

ישנם עציצים אשר נחשבים כגידול בקרקע ונוהגים בהם כל איסורי שביעית, וישנם מצבים בהם אפשר להקל בדיני שביעית.

הגורמים הקובעים אם עציץ יחשב כחלק מהקרקע או לא הם¹⁷:

1. נקבי העציץ והחומר ממנו הוא עשוי.
 2. גודל העציץ.
 3. המקום בו הוא מונח.
- להלן נבאר את הכללים ההלכתיים לגבי כל הגורמים הנ"ל:

ב. הגדרת עציץ שאינו נקוב:

כמעט כל העציצים המצויים – דינם כנקובים לענין שמיטה¹⁸ אם הם מונחים על הקרקע.

17. בצאת השנה (עמ' מדמח). גורי עציץ נקוב נתבארו בהרחבה בספר "התורה והארץ" א ובמדריך לחקלאי.

18. הגר"ש ישראלי שליט"א הורה שגודל הנקב הוא מעט יותר מ"מ 3 ומ"מ ושמשפר נקבים קטנים יותר מצטרפים לכשיעור.

עציץ המונח על רצפה אטומה, כגון: P.V.C., שיש טבעי או אריחי ריצוף אטומים למים – יש לו דין של עציץ שאינו נקוב¹⁹.
 אם העציץ מונח על הקרקע או על אריחי ריצוף הסופגים מים – יש להניח תחת כל עציץ משטח המנתק בין העציץ ונפחו לבין הקרקע. המשטח חייב להיות עשוי מחומר בלתי חדיר לשורשים ולמים, כגון: יריעת פלסטיק.

ג. גודל העציץ והיכולת לניידו

1. כדי שעציץ יוגדר כ"עציץ" מבחינה הלכתית נפחו המקסימלי לא יעלה על 330 ליטר (ארבעים סאה)²⁰.
2. אדנית הקבועה בקיר או בקרקע נחשבת למחוברת.

ד. מקום הגידול:

כדי שיהיה מותר לגדל בשמיטה בעציץ שאינו נקוב – עליו להמצא במשך כל שנת השמיטה בתוך בית. "בית" לענין זה הוא מבנה מקורה (ואף חממה בכלל זה) שיש לו דפנות שגובהן מעל 80 ס"מ.

ה. עציץ נקוב מוגבה:

דינו כעציץ נקוב, מפני שהאוויר אינו מפסיק את הקשר בינו לבין הקרקע.

19. עפ"י פסקי הרא"ש (גיטין פרק ב סי' כב); חזו"א (סי' כב ס"ק א). ועי' מש"כ הגרש"ז אויערבך (כרם ציון פרק ג, גידולי ציון ס"ק ב; מעדנ"א, קובץ הערות סי' ה אות ב; מנחת שלמה סי' מא אות ב; שמירת שבת כהלכתה פרק כו הע' ב); בצאת השנה (עמ' מח סעי' א).

20. כן דעת הרב ישראלי זצ"ל. ויש הסוברים שצריך להיות מיטלטל ע"י אדם. (הגר"מ אליהו שליט"א).

ו. לסיכום:

ע"מ שבעציץ לא ינהגו דיני שביעית, עליו למלא את כל ארבעת התנאים דלעיל: אינו נקוב, נמצא בבית, אינו גדול מדי, דפנותיו עשויים מחומר בלתי חדיר לשורשים.

הנחיות לטיפול המעשי

1. כאשר מתקיימים, כאמור, כל ארבעת התנאים דלעיל (ללא הפסקה) – ניתן לסמוך על הסוברים שבעציץ זה לא נוהגים דיני שביעית, ומותר לזרוע ולשתול בו בשמיטה וכן לבצע בו את כל שאר המלאכות²¹. ומן הראוי להמנע מזריעה ושתילה.
2. עציץ נקוב העומד על רצפה בקומת קרקע או בקומות עליונות – גם אז דינו כעציץ שאינו נקוב ומותרות בו כל המלאכות.
3. כאשר אין מתקיימים כל התנאים הנ"ל יחדיו, יש לנהוג בעציץ כמו בגינת נוי רגילה אשר נוהגים בה כל איסורי שביעית.
4. אין להוציא עציץ מהבית החוצה, וכן אין להעביר עציץ הנמצא בבית ולהניחו ע"ג קרקע, אפילו במקום מקורה (כגון סוכת צל, פרגולה מקורה וכדו').
5. מותר להעביר עציץ מבית לבית או מחנות לבית. אך אם

21. עי' "שבת הארץ" (פ"א ה"ו אות ה). יש אומרים שהיתר זה לא נאמר אלא לצורך חיי נפש. ובבית הפרטי יש מקום לחוש לדעה זו.

ההעברה היא מעל אדמה גלויה – מן הראוי לעוטפו בשקית פלסטיק בזמן ההעברה²².

6. מותר לשים פרחים באגרטל, גם אם הענפים משרישים.

22. לדעת הגרש"ז אויערבך (מעדנ"א, קובץ הערות סי' ה אות ג; מנחת שלמה סי' מא אות ג) אין איסור בהובלת השתילים. והוסיף (במכתב הנספח לחוברת "טיפול בגינות נוי", בהוצאת חקל"ת, תשל"ב) שמותר ככל פעולה שאיננה למטרה חקלאית (כדלעיל הע' 3). וכך הורה הגר"ש ישראלי לעומת זאת, דעת הגר"מ אליהו שליט"א להחמיר ולעטוף את העציץ. וכן נכתב בבצאת השנה (עמ' מח סעי' ז). ועי' חזו"א (סי' כב ס"ק א ד"ה ואף).

פרק ז' – גידולי שביעית

א. קדושת פירות שביעית:

פירות, ירקות, פרחי ריח ובושם קדושים בקדושת שביעית ולכן אסור לסחור בהם או להשחיתם. וכן אין לקטוף פירות שביעית לפני שהם ראויים לאכילה.

ב. איסורי ספיחים:

צמחים שנבטו בשנת השמיטה, אפילו מאליהם, אסורים בשימוש שהם מיועדים לו. ירקות – אסורים באכילה. פרחים ובשמים אסורים בהרחה.²³

ג. הפקרת פירות שביעית:

מצוה להפקיר גידולים הקדושים בקדושת שביעית (פירות, ירקות, פרחי ריח ובושם) ומותר לכל אדם להנות מהם. מכל מקום יש לבקש רשות מבעל הגן לקטוף מהפירות (מתקנת חכמים).

הקוטף פירות שביעית בשדה חברו יזהר לבל יגרום כל נזק לצמחים, במידה ויש חשש לנזק – מותר לבעל הגינה לנעול את

23. כך הורה הגרש"ז אויערבך (מעדנ"א, קובץ הערות ס"ח אות יא; כרם ציון פרק יא גידולי ציון ס"ק א; מנחת שלמה ס"ח נא אות יא); שמיטה כהלכתה (פרק ב סעי' ז). ועי' "שבת הארץ" (פ"ד ה"ב אות ג).

חצרו ואז עליו לחלק את הפירות לכל הרוצה בהם כדין פירות הפקר.

מותר לבעל הגינה לקטוף את פירותיו בכמות הנחוצה ואסור לו לקטוף כמות גדולה ולאחסנה לשימוש.

את הקטיף מן הראוי לבצע בידיים ולא בכלי המיועד לכך (עד כמה שניתן).

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

פרק ח' – הכנות לשתילה בשמינית

א. אסור לבצע כל פעולות הכנה של קרקע לצורך שתילה לאחר השמיטה, ומפני מראית העין נאסרו מלאכות אלו גם כשאין כוונתו לזריעה.

כאשר מוכח לכל שאין כוונתו לבצע שתילה בשטח המטופל – המלאכה מותרת. ולכן מותר לנקות את החצר כרגיל ולהרחיק עשבים שוטים וגרוטאות המהווים מסתור לנחשים ועקרבים²⁴.

ב. מותר להתקין מערכת השקייה (המטרה, טפטוף וכדו') לצורך השנה השמינית וכן מותר לחפור בורות לצורך ביוב, צנרת וכדו'²⁵.

לאחר החפירה אין לפזר את העפר בשטח ולישרו, אם בכוונתו להכשיר את הקרקע שלידו לזריעה²⁴.

מותר לבנות גדר בין הגינה לבין הרחוב גם אם צריך לחפור את היסודות בקרקע²⁶.

24. עי' לעיל הערה 3.

25. תוס' (מו"ק ד ע"ב ד"ה מפני). וכ"כ הרב קוק זצ"ל בשבת הארץ (פ"א ה"ט אות ב, ועי' פ"ב הי"ד אות ב). ועי' חזו"א (סי' יח ס"ק ט).

26. רמב"ם (פ"ב הי"ד). ועי' "שבת הארץ" (פ"ב הי"ד אות א).

ג. גם בשנה השמינית יש להקפיד שלא לקנות שתילים ממשתלה שהכינה אותם בדרכים אסורות, שלא במצע מנותק בחממה או עפ"י היתר המכירה.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il